

'Oku Lau Foki mo e Mātu'á

Ko e tokoni'i ho'o tamá 'i he - *Fiká: tānaki', kolé, liungá* mo e vahevahé

'I he ngaahi 'ekitiviti' faka'ahó moe ngaahi tūkunga va'ingá, 'e fakanatula pē 'a e ngāue'aki 'e he fānaú 'a e mata'ifiká. 'Oku malava lelei 'e he fānau iiki' 'o vahevahe 'a e ngaahi me'a hangē ko e lolé ke fea 'a e 'inasi taki taha pe koe tānaki atu ma'ana 'a e me'a 'a hano kaume'a pea kumi hono fakakātoá. 'Oku fiema'u ketau tokoni'i e fānaú kenau 'ilo 'a e ngaahi founa vave mo faingofua ki hono ngāue'aki 'oe mata'ifiká.

'Oku anga fēfē 'a e ako 'a e fānaú ki hono ngāue'aki 'oe mata'ifiká?

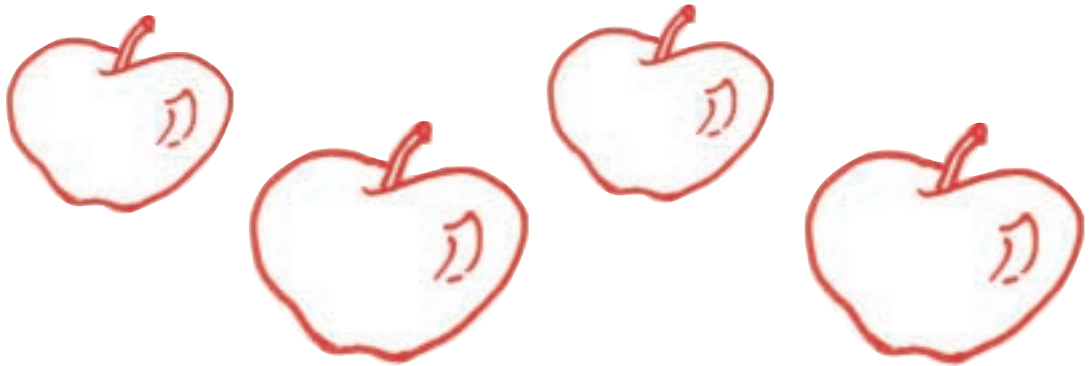
'I he fuofua ako ke ngāue'aki 'a e mata'ifiká, 'e fiema'u 'e he fānaú ke 'iate kinautolu 'a e ngaahi me'a 'oku fika'í kenau lava 'o tānaki, kole, liunga pe vahevahe tatau. Te nau foua 'a e founa 'o 'enau fiema'u ke sio mo lau 'a e me'a taki taha, taautaha.

'Oku fiema'u ke tau tokoni'i 'a e fānaú kenau ako ke kamata lau mei ha mata'i fika lahiange pea mo tānaki pe kole ha mata'ifika 'e taha. 'Oku toe fiema'u foki ketau tokoni'i e fānaú kenau ma'uloto ha ngaahi 'īmisi faka'atamai 'o ha kulupu pe ha me'a koe'uhi' ke 'oua tenau fakafalala ma'u pē ke sio ki he ngaahi me'a ('oku laú). Koe tokoni'i e fanaú kenau "sio" ma'uloto ki ha ngaahi kulupu 'o ha ngaahi me'á 'e toe tokoni ia kiate kinautolu 'i hono mahino'i 'oe liungá moe vahevahé kimu'a pea nau ako 'a e "liungá".

'Oku Lau Foki mo e Mātu'á

Ko e hā e me'a te ke lava 'o fai 'i 'apí'?

- Va'inga 'i ha fanga ki'i va'inga papa hangē koe *Snakes and Ladders* mo ha fo'i taisi 'e 2 pea faka'ai'ai ho'o tamá ke tānaki e ongo mata'ifika hono lí 'oe taisi'. Fakahinohinoange 'a e founa hono laú, kamata mei he mata'ifika lahi'.
- Va'inga 'i ha fanga ki'i va'inga pele hangē ko e *21 or bust*. 'I he va'inga ko'eni', 'oku tufa 'a e la'ipele 'e ua ki he toko taha 'a ia 'oku ne tānaki 'a e ongo mata'ifiká. 'E ala taki taha kole ha ngaahi la'ipele mei he "tufá" 'i he fakataumu'a ki he toko taha kai lahi taha 'oku 'ikai ke laka 'i he 21.
- Vahevahe mo ho'o tamá ha fo'i'akau hangē ko e molipeli' pea tānaki 'a e tenga'i moli 'oku mo fakatou ma'ú.
- Kole ki ho'o tamá ke tokoni atu 'i hono fika'i pe ko e me'a 'e fiha 'oku fiema'u 'i ha'amou ō 'o sōpingi. '*Oku ou ma'u heni 'a e fo'i 'apele 'e ono, 'oku toe fiha ke u ma'u ke hongofulu?*

- Sio ki he ngaahi fika 'oe falé 'i ha'o lue lalo. 'Eke ki ho'o tamá ke ne mate'i 'a e fika hoko mai'.
- Seti e tēpilé ki ha tokotaha pea kole ki ho'o tamá ke tuku ki ai ha 'ū peleti ki he toko taha kotoa. 'Eke ki ai pe 'oku toe fiha 'oku fiema'ú.
- Lau pe ko e fo'imoa 'e fiha 'i ha katuni, pea toe lau hili hano to'o ha ni'ihī. '*Eke ki ho'o tama, Ko e fiha na'e to'ó?*
- Lau ha tohi ki ho'o tamá 'oku 'i ai ha peesi 'oku hā ai 'a e kakano 'oe tohi'. Sio ki ha talanoa pe ko ha vahe 'i ha peesi pea fika'i pe ko e peesi 'e fiha pea a'u ki he talanoa hono hokó.

'Oku Lau Foki mo e Mātu'á

- Ngāue'aki 'a e ngaahi nge'esi pepa toleti' pe ngaahi nge'esi hina palasitiki mo ha fo'ipulu ke fai'aki ha va'inga tolopulu. Faka'ai'ai ho'o tamá ke ne tala atu pe koe fiha na'e toó pea koe fiha 'oku kei tu'u hili ho'o teká. Tauhi e kai' pe koe fiha kuo toó ke vakai pe kohai 'oku mālohi'.
- Hiva ha ngaahi hiva 'oku 'i ai ha ngaahi mata'ifika. 'Eke ki ho'o tamá ke ne talaatu pe koe hā 'a e mata'ifika hono hoko 'i he hivá kimu'a pea ke hiva'i 'a e veesi hono hokó.
- Fononga me'alele pea tuhu'i e ngaahi faka'ilonga 'oku hā ai e mama'o 'oe kolo hoko mai'. 'I 'uta, ko e ngaahi mata'ifika 'i he ngaahi faka'ilonga kilomita 'oku nau holo'aki e 5. Kole ki ho'o tamá ke ne fika'i pe ko e hā e mata'ifika he faka'ilonga hono hokó.
- Tuku ke tokoni ho'o tamá ki hono vahevahe e me'atokoni' ki he fāmili'. *Ko e kongá 'e fiha te u tofi ki ai e fo'i pisa kenau taki ua kotoa?*
- Kole ki ho'o tamá ke vahevahe lelei atu ki he ni'ihí kehé ha ngaahi me'a.
- Lau e lahi 'o ha ngaah me'a 'i ha falukunga me'a hangé ko e nge'esi fingota 'i ha kato pe ko e fakama'u 'i ha siá lahi. 'Eke ki ho'o tamá pe 'oku 'i ai ha founga vave mo ma'ama'a ki he laú, tau pehē lau taki nima.
- Teuteu'i ha fanga ki'i keke 'pati' 'aki ha fuamelie pe 'smarties'. 'Ai ke lahi tatau 'a e fuamelie moe smarties 'i he fo'i keke taki taha pea 'eke ki ho'o tamá ke ne fika'i pe 'e fiha fakakatoa te ke fiema'ú.
- Lau e lahi 'o e ngahi fo'i 'aisi 'i ha laulau. Kapau 'oku lau taki taha ho'o tamá, fokotu'u ke lau e lahi 'i he 'otu taki taha 'i he laulau. ('E meimei fa'a lau taki ua 'eni).

